

Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing: versterken van samenhang, betrokkenheid en vertrouwen

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

uitgebracht aan : de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
datum : 12 oktober 2016

De strafrechtelijke sanctietoepassing is in de context van maatschappelijke ontwikkelingen voortdurend in beweging en staat op onderdelen onder druk. Voor de Afdeling advisering van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (verder: Afdeling advisering) is dit reden om een visie te ontwikkelen om de samenhang van, de betrokkenheid bij en het vertrouwen in de strafrechtelijke sanctietoepassing te versterken. Hiermee wordt gedoeld op de strafrechtelijke vrijheidsbeneming en – beperking van zowel jeugdigen als volwassenen.

In de huidige situatie worden de volgende positieve ontwikkelingen gesignaleerd:

- een toegenomen samenwerking van professionals en organisaties binnen en buiten de strafrechtketen
- een dalende geregistreerde criminaliteit en, hiermee samenhangend, een dalende (intramurale) capaciteitsbehoefte
- de levensloop- en persoonsgerichte benadering in het gevangeniswezen met meer aandacht voor autonomie van gedetineerden
- een grotere betrokkenheid van de ggz bij de forensische zorg
- de voortgaande snelle ontwikkelingen op ICT-terrein

Daarnaast zijn er knelpunten of ontwikkelingen die reden geven tot verdere doordenking:

- het conflictherstellend vermogen van het strafrecht in relatie tot de groeiende behoefte aan een meer op herstel gerichte benadering bij de uitvoering van sancties
- de ontwikkeling van en samenloop met parallelle (civiel- en bestuursrechtelijke) sanctiesystemen
- de informatie-uitwisseling tussen professionals als gevolg van de toegenomen samenwerking in relatie tot de bescherming van de privacy
- de proportionaliteit van de strafrechtelijke sanctietoepassing
- de resultaten van het re-integratiebeleid in het gevangeniswezen in relatie tot de detentievervangende potentie van elektronische controle
- de continuïteit van zorg en de overgang tussen systemen
- de beschikbare activiteiten en interventies in huizen van bewaring

Aan de hand van vier thema's worden de contouren, mogelijkheden en aandachtspunten van de visie geschetst ter versterking van de samenhang van, betrokkenheid bij en het vertrouwen in de strafrechtelijke sanctietoepassing:

1. Samenwerking bij de uitvoering van sancties

Een effectieve strafrechtelijke sanctietoepassing staat in verbinding met de samenleving, met name op het gebied van zorg en lokaal bestuur. Voor de aanpak van criminaliteit en andere maatschappelijke problematiek zijn verschillende sanctiestelsels (straf-, bestuurs- en civielrechtelijk) beschikbaar. Een doordachte keuze voor een of meer systemen kan de effectiviteit van de reactie op criminaliteit en andere maatschappelijke problematiek versterken. De rechtspositie behoort in de verschillende sanctiestelsels gelijkwaardig te zijn wat betreft de mate waarin de

sanctie ingrijpt in het persoonlijke leven van de betreffende burgers. Gemeenschappelijke regie is noodzakelijk om bedoelde of onbedoelde opeenstapeling van sancties te toetsen op proportionaliteit en effectiviteit. Gelet op de gezamenlijke maatschappelijke opgave vraagt de reikwijdte van de regiefunctie van het driehoeksoverleg (van burgemeester, officier van justitie en politie) verdere doordenking.

2. Balans in doelen van strafrechtelijke sanctietoepassing

De 'klassieke' strafdoelen in ons strafrecht zijn vooral dadergericht. Andere partijen (slachtoffer, samenleving) lijken deels buiten spel te staan. Herstel als gelijkwaardige doelstelling van de sanctie-uitvoering kan hieraan tegemoetkomen. Daar hoort ook bij dat de samenleving zich bereid toont en verantwoordelijkheid neemt om de re-integratie van de justitiabele in de maatschappij mogelijk te maken.

3. Strafrechtelijke sancties met perspectief

Om effectief te kunnen opereren en om maatwerk en continuïteit te kunnen leveren is regionaal een voldoende gedifferentieerd aanbod van sancties en voorzieningen nodig, met perspectief op het verminderen van recidive en detentieschade en het versterken van resocialisatie en herstel. Hiertoe worden voorstellen geformuleerd om te komen tot minder (korte) vrijheidsbeneming, meer en volwaardiger vrijheidsbeperking, minder en zinvoller voorlopige hechtenis, meer voorwaardelijke modaliteiten, ruimte voor persoonlijk contact mede door inzet van technologie, betekenisvol toezicht en regionale en flexibele vrijheidsbenemende (intramurale) capaciteit.

4. Een toezichthoudende overheid

Samenwerking vraagt ruimte voor en vertrouwen in de professionals aan de basis. Een toezichthoudende overheid is verantwoordelijk voor het stelsel, de beleidsontwikkeling en de kaders. Binnen deze ruimte hebben professionals de verantwoordelijkheid om in samenwerking en afstemming invulling te geven aan een effectieve en vertrouwenwekkende strafrechtelijke sanctietoepassing.

*Het advies kan worden opgevraagd bij het secretariaat van de Raad
Postbus 30 137
2500 GC Den Haag
070 - 36 19 300
www.rsj.nl*